

ACC. N:R M. 13677: 1-13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Blekinge Upptecknare: A. O. Sundberg, Mårserum
Härad: Nedelstad Berättare: "
Socken: Ronneby Berättarens yrke: f.d. stenhuggeri förmän
Uppteckningsår: 1954 Född år 1875 i Ronneby sn.

Barnets vård och uppföstran under förskole-
åldern. 1-13.

Lu F 98.

Allmänt om övervakning och fostran.

I regel var då modern som fick ta ansvaret för de små åtminstone de första. Någon avhalkning i Stegan gjordes inte, ett binda hjälpa på barnet har ja höst talas om men aldrig sett det.

Några barn kunde vid två års ålder lämnas ensam för någon liten stund inomhus inte ute.

Den som fostrade o undervisade barnen var modern eller mormodern. De började så tidigt vid tre o fyra års ålder samtidigt fick de lära sig att läsa morgon o aftonbön. Så de blev äldre då der större förändringar på dem, fast med stor skilnad i olika hem. Der fanns hem der varesig lydnad eller anständig fostran kom fråga. I mitt hem va mycket strängt med uppfostran minsta föreslagna kom björkriset till användning. När så man skall löja väjan men hon är grön såhelst hon lädr flagar o skön,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDLaf. 98
1

Beteende mot och förhållande till de vuxna.

Alla äldre personer tilltalades med ni.

Du förekom endast bland de barn som inte fått lära sig, lära sig någon anständigt faststräckt i hemmet, de omhögade betygelsen som förekom va inte vare sig många eller stora. När barnen ^{var} sju o alla år fick de gå ärendet, då fick de särskild tillsägelse om att hälsa o niga, va då äldre personer skulle de ta af sig mössan o locka sig, flickorna skulle niga vackert, kyssa på hand va inte vanligt. Då barnen kom bort i något ärendet skulle de ta av sig mössan och uttälja sitt ärendet därefter skynda sig hem, fick de något skulle de inte glömma o tacka inte glömma att se adjo när du går denna låta va vanlig i snitt hem. Då det kom någon främmande hem fick vi ordet om att sätta oss i en krak o va lyfta o ställa

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

2

Förkud och hotelser

Om en uppförde sig på ett eller annat sätt opassande
var det mycket som kom i fråga såsom om du gör spe-
lakeloren gammal så straffar gud dig så kän-
slemmycket värre än när mor påstkar med riset.
Om du härmar någon blir du säkert lik den du
härmar, om du härmar giten får du heta gök så
länge du lever. Ett laggareps samtkullar va strätt
förkudil ly det lådar att du själv eller någon annan
i familjen dör något snart. Barn som gud till hals
skrek då då va tal om att de skulle tvättas fans
godom då va då alldeles nödvändigt att skrämma
dem med något som de va särskilt rädda för.
Om du suger på fingrarna få du sår på hela näven,
pekar du näsan kommer höken hackar hål på
den, om du luggar på mössskärmen blir du säker
skorvig, du ser på skorviga Jonas han får bara
massan på både nate o dag, därför han sugat på mössskär-
men

Tornill hem va havet då allra farligaste om vi gick
dit då ingen stor var med gick vi strykt o dertill
förmaning, om ni går till havet ensamma kommer
hargubben eller micken o drar mer till lotten.

Lika förhållande med brunnen om ni går dit tar
den hemiska brunsgubben er eller den stora bosan
(Ormen) som ja så ofta sett der.

Något förbjud att leka tillsammans va då inte, men
leka med dockor för pojkar va opassande, de skulle
i stället ha skutor, kottar o vagnar, lektärna till-
verkades^{av} larkskitar, vagnarna av lomma trärullar
o. s. v. Då kunde hända då barnen va ett eller två år
och förde oväsen, om du inte tiger o va snäll ska ja
släppa inn grisen eller den stora hunden som ä
her utanför, då barnen va fyra o fem år då blev
då skarpare hotelser såsom om du inte är snäll
ska ja ha den där rälige gubben som va här i går
4 komma o ta dig, eller också den svarte kotarn

Platstilldelning i hemmet.

Den minsta hade sin plats jemte modern, de övriga barnen fick ligga i en träsoffa jemte kakelugnen om de inte var mer än fyra då de passade med två i var ända på soffan, då de var riktigt många i stugan var de vanligt på de sätten.

De var vanligt med fyra liggeläddar i stugrummet, till de var tio år var de inte många om flickor o pojkar lå i samma bädd.

Småbarnens placering vid matbordet.

Modern hade den minsta på knäet, då de skulle äta, dem som kunde stå eller sitta själv fick göra då, ofta fick barnen stå i bröst på bröst på sittplats, de hände ofta de fick sitta på en pall vid soffan medan de åt.

På leksaker fick de va på golvet med. Då de höll sig, på golvet fick de va var de ville.

5 Fanns en målad möbel skänk eller dyra, kista,

Wa då strängeligen förkyudt att bösta eller
hamra på den, något eget hade de inte utan spall
eller en liten tavla som de kunde sitta på.

Seras smäplock fick de samla i höja i en låda som
sedan fick sin plats under ränggen då inte lek-
sakarna användes.

Klädedräkt.

Vid ett års ålder byttes spädkarnens utstyrelse
ut, då fick de en sorts rock (kolt) utaf så skjortan
denna klädsel fick de njösa sig må tills de blev
fem sex år. Detta plagg såg ut som en slumm
och bestod av flanel i milt grå. Flickornas va
älskande vid midjan, pojkaras mera låg
den knötes vanligen på ryggen eller krängdes
över huvudet. Denna utstyrelse fick de ha både
vinter och sommar, o lite för både flickor o pojkar.
Spädkarnes klädsel var då förmodat att de större
barnen varför nytt fick anskaffas

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6.

Förkläde användes nästan dagligen till flickorna, pojkar-
arna fick nästan alltid va utan endast då då va
lite mera högtidligt. Materialer va i regel randigt
eller blomigt setts eller blomstyg till flickornas
pojkaras kunde va något obestämmt material, men aldrig
skinn. På förklädet fanns en smäck som räckte
nästan upp till hakan, det var fäst ett band som
de kunde kränga över huvudet, band vid midjan
så de kunde knytas på ryggen, på så sätt va de
högtidsklädda. Haklappar användes endast vid
måltider utan då barn var endast ett par år.

flickornas va både mindre o finare i de flesta
fall var de försedda med en liten spets, pojkaras
var mera obestämmda, större o utan spetspydd.

Prädkarnsmössan försvann samtidigt med kläde-
en. Flickarna blev klädda i en liten schal till

4 Pojkaras en mössa hufvudsakligen av ullgarn eller sydd
av tyglappar ju krävigare dess bättre

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7

Så va deras klädesel ficks de va fem o sex år. Derefter
fick de mössa som man byskräddre sytt som kostade
fem o sex skilling (= 10 o 12 öre) på sommaren fick de
en halmkhatt den var ganska dyr om det fanns några
kolörta bli, röda eller gröna ränder i flätade, då
kostade en sådan upp till åtta skilling (= 16 öre).
Till flickorna var schalleten självskrivet, denna
klädesel passade både vinter o sommar.

Strumpor användes då småbarnsklädeseln var
avlagt, dessa strumpor var av hemspunnet ull-
garn och tenöts ovanför hälen.

Riktiga skor fanns ingen som hade, några sydde
av läffel, andra av gamla hattar. S. K. Långskor
(lasastsko) kunde de inte sjelva ^{fick de} anlita den som
kunde, riktiga skor fick de först då de skulle
gå o läsa (konfirmeras).

8 Ufferslagg, va ingen som hade, pojkarne fick
en träja, flickorna en schal, då va allt.

Flickornas hår flätades, pojarnas kortklipptes.
Påggjen bars så länge som möjligt i brist på om-
bytte, de såg ofta ut som de hade trillat sig
i en korvmosse. På de små barnen byttes ofta.
De äldre fick stollsera i sin rock tills de blev
fem a sex år gamla, någon större skilnad vid olika
tillfällen var då inte beroende på de alltid fick
stanna hemma. Att då va lite skilnad på
böndernas barn och arbetarnas o fiskarbarn
fastän bra lite. Denna dräkt utbyttes med byxor
o underliv för pojkar. Klänning (Prinsessklänning)
o smäckepråkkläde till flickorna.

Böda och måltidsrader

9 Vid tre o fyra års ålder brukade de kunna klara
sig näst så när själva, men behövde få hjälp
att skåla potatis. Barnen fick mat samtidigt
med de vuxna, då hände ofta att barnen fick
stå då i brist på stolar.

Då hände ofta att tre fick sitta på två stolar.
Matreds kafen bestod af en liten täckstred, kniv
behovde de inte, förr än de kunde skata potatis smula.
Om de pratade vid bordet o skrallade fick de order
att ligga o låta maten täppa munnen, i annatfall
fick de gå ut. Då de var färdiga fick de först läsa från
maten. Då lachas men bara säga lach så mycket för
maten. Barnen fick mat på samma gång som de
stora. Var der någon främmande fick de vänta
tills lilletan kom, o då va då de andra var färdiga.
Var der något särskilt så hade den minsta förs-
månsrätten. Den der var någon som lämnade något
kvar fick då sättas undan till näst de blev hungriga.
Barns lön fick de läsa så snart de kunde tala rent.
Någon hänsyn till var barnen tyckte tog inte.
Alla de fick av samma mat som de vuxna var en
själotklar sak åtminstone i mitt hem.

10 Allt då ansågs oiskabligt att ge de minsta kokta

ägg, därför de kunde lätt på förstoppning, vete-
mjölsvälling var allmän rätt för de små.

Potsakar va inte så brukliga, därför fick de
undvara dessa. Så kunde händer all onoden hade
nagon fin kaka med sig hem från ett kalas
alldeles karamaller eller sockerpinnar som de
kallades.

Hygien och allmän sjukvård

Barnets tvättning bestod av juml vatten. De kunde
inte tvätta sig själva för än sex å sju år.

Nagon handvård va inte tal om. Bada varmbad va
inte så ofta bara någån gång då o då, men när de kom
hem ner smorda med jord o smörja va en pitetlig övning
alldeles nödvändig. Tvättat håret gjordes ofta o in-
smordes med grönsåpa o gräsälva ty denna dosis
lyckte inte till en om. Bada i sjön på sommaren
var vanligt. Nu säga ifrån lärde de sig vid ganska
11 tidig ålder, några hade en sorts stol som de kunde

sitta i den va så konstruerad att man kunde sätta ett
nattkärl under den. Ett barn som hade feber visade
det sig att då blev ovanligt rodt o helt då va de lid
att binda en vät kall lindel om huvudet o ligga.

Om de råka slå sig så då blödde lade de fnörsoramp
eller lobacksbloss på, brännvin också ett bra läke medel.
Lek o Leksaker

De händer ofta att gamla lekte med barnen, men då i
det fria ute på gräsmarken. Inom hus brukade
barnen leka blinkack, ute lekte de boll, en boll som
de tillverkade av ett garnnyttla överklätt med tyg.
På vintern fick de va inne o leka med vad de kunde
finna på. Deras leksaker bestod av samma trä-
rullar, en liten vagn eller segelkärl som va riggad
på en gammal träsko eller en barkskit.

Leksakarna förfärdigades av de äldre i hemmet.
Sådana saker fick inte kostas något.

12. All tillverkade leksaker på förtjänst var ingen

som gjorde, skulle de tillverka en vagn då skar de ut fyra små trillor av en rund läbil derav gjorde de fyra gul som de sedan gjade ihop till en vagn, då va inför så noga med utseendet.

Lek och lekstekar.

Bilder, sagor och visor

Några särskilda bildböcker va inte brukligt i hemmen i den gamla tiden. Ljunga visor o berättla sagor gjorde de gamla på vinterkvällarna. Dessa sagor handlade mest om troll o spöken.

Då någon berättade var de tillätet för barn att höra på dessa trollhistorier, av visorna va många som va bra. Några saga o visböcker fanns inte dom fick inläras från den ena till den andra.

Undervisningar och nyttiga sysselsättningar

Med religionen va så strängt lärd hemma o skolan då va nödvändigt att kunna hela katekesen noggrant, i annat fall fick de inte gå o läsa.